

SERIA DE AUTOR
ERIC-EMMANUEL
SCHMITT

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

ERIC-EMMANUEL
SCHMITT

Omul care vedea
dincolo de chipuri

Traducere din franceză și note de
Liliana Donose Samuelsson

HUMANITAS
fiction

Redactor: Raluca Popescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marieva Ionescu
DTP: Dragoș Dumitrescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

ÉRIC-EMMANUEL SCHMITT
L'HOMME QUI VOYAIT À TRAVERS LES VISAGES
Copyright © Editions Albin Michel – Paris 2016
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2018, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SCHMITT, ÉRIC-EMMANUEL
Omul care vedea dincolo de chipuri / Éric-Emmanuel Schmitt;
trad. din franceză de Liliana Donose-Samuelsson. – București:
Humanitas Fiction, 2018
ISBN 978-606-779-379-6
I. Donose-Samuelsson, Liliana (trad.)
821.133.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021/311 23 30

Capitolul 1

— Dormi?

Aș vrea să-i răspund *nu* glasului care-mi vorbește, dar rămân nemișcat, mut, cu pleoapele închise. O singură vorbă ar fi de-ajuns să mă smulgă din vraja visului.

Într-o poiană scăldată în lumină, se apropie de mine un bătrânel cu barba albă, îmi întinde un iris și-mi arată cu degetul un cal. Spre marea mea surprindere, mă sui dintr-un salt pe spinarea roșcată a animalului – habar n-aveam că pot urca fără șa, darmită că știu să călăresc – și-i promit moșneagului că voi împlini misiunea încredințată. Îmi surâde și printre buzele lui subțiri, întredeschise, izvorăște un tril de păsărele. Soarele e strălucitor.

— Doarme?

Aștept câteva secunde. Dacă pauza se prelungește, îmi urmez planul și ajung la castel. Încordat, cu hățurile în mâini, am senzația că sunt suspendat între două lumi: una concretă, în care-mi simt pulpele strângând trupul cald al roibului, alta abstractă, la care de-abia dacă particip cu ochii închiși și o ureche neatentă. În fața mea, druidul își înclină capul spre umăr, mâhnit că nu-mi iau avânt. Uf, mă contrariază vocea, vocea asta care mă paralizează, și dacă mai insistă, ar putea să mă catapulteze cine știe unde.

Din fericire, tăcerea continuă și mă cufund liniștit în universul unde calul meu de luptă o ia la goană prin pădure. Mă încântă viteza animalului, ușurința mișcărilor, suplețea salturilor

peste ochiurile de apă, grația trupului când ocolește obstacolele sau când se lasă în jos și se ferește de crengile copacilor. Copiile nu-i mai ating pământul.

— Dormi, drăguțele? șoptește vocea mieros.

Mă trece un fior fierbinte. Parcă aş recunoaște timbrul ăsta. Pe bolta cerului, dincolo de coroanele copacilor, îmi apare, imens, chipul mamei, duios, strălucitor, binevoitor. Mă încurajează. Mă îndeamnă să mă avânt. E o fericire... Tot galopând, simt prezența ei mângâietoare.

— Sus, cretinule!

Și o lovitură peste umăr. Mă clatin. Îmi pierd echilibrul.

În lumea dintâi, mă prăbușesc de pe cal; în a doua, alunec de pe scaun.

Căzătura mă lasă buimac, înțepenit. Gura mi-e cleioasă și mă doare fundul.

Deschid ochii. Adio cursă, crâng și bidiviu! Mă trezesc înconjurat de biroul strâmt ce mi s-a repartizat la redacția cotidianului *Demain*, din Charleroi. Evident, mama mea a dispărut – a murit când m-am născut; în locul ei, văd mutra roșcovană a lui Philibert Pégard. Înalt, puternic, sangvin, tremurând de furie ca un taur, directorul mă cântărește cu dispreț în privire. Își plimbă ochii peste mine de sus în jos fără să mă vadă.

— Augustin, aici nu ești plătit ca să dormi!

Mă ridic în picioare vrând să-i spun că postul meu de stagiatar nici măcar nu e remunerat, dar stânjeneala îmi sugrumă avântul și simt cum mă săgetează un junghi în coccis. Îmi masez spatele.

— Scuzați-mă, domnule Pégard.

Din încăperile vecine răsună râsete.

Patronul oftează scârbit, își întoarce privirea, iar colegii, pe care scena i-a distrat imens, îi urmează exemplul. Îi dezgust.

Prins în capcana atâtor priviri veninoase, îmi răstorn iar scaunul când dau să mă așez.

— Ah, scuze, scuze.

Scuzele i le șoptisem scaunului, cazul mi se agravează.

Arăt jalnic, știu asta... Fiind mai degrabă înalt decât corpolent, nu pot spune că am un trup, ci mai curând o tijă ce se înclină sub greutatea craniului; ceafa mi-e curbată, gâtul frânt, așa că silueta mea amintește de un portmantou. Sunt înclinat chiar când stau drept. Ca un vapor în pericol. Sunt mai mult slab decât suplu: dacă întind brațele, se văd doar tendoane, nici un mușchi; la piscină – un supliciu pe care-l evit – îmi expun un soi de adâncituri, la piept, fese, acolo unde oamenii normali arborează diverse reliefuri; dacă-mi scot șosetele, îmi ies la iveală niște labe fără pic de carne, de poți număra toate cele douăzeci și șase de oase. Cât despre cum arăt când sunt complet gol... singura culoare pe care o posed e bejul: pielea e bej, claiă de păr e bej, irisul bej, părul de pe corp tot bej; pe un fond de nisip, devin transparent. Garantat insipid!

Cu toate că timpul consacrat oglinzii a fost cam redus, am căutat uneori să văd dacă înfățișarea mea ar avea ceva care să placă altora; a intervenit însă mereu câte o piedică ce mi-a întrerupt ancheta înainte de a ajunge la un rezultat.

Asistenta socială pe care sunt obligat s-o frecventez e de părere că vina e a mea, că eu nu mă iubesc. Fals... Mie nu mi-ar lipsi predispoziția asta, numai că celorlalți le este silă de mine! Fizicul meu neînsemnat nu e discret, ci sare în ochi, îi incomodează pe oameni, îi irită, îi exasperează, insipiditatea mea stârnește comentarii. Când caut să mă fac invizibil și merg lipit de ziduri, lumea mă remarcă; se uită lung la mine, și apoi îmi servesc, strâmbându-se, o insultă, un scuipat. „O mutră anti-patică“ – asta a fost, în rezumat, concluzia unui pedagog pe când aveam 16 ani. La vârsta de 25 pot să certific pertinenta acestei definiții.

Lumea consideră, dintr-un motiv care-mi scapă, că am vreo vină pentru felul în care arăt, mi se reproșează că sunt un ingrat. Sunt permanent victima acuzată, care nu trezește nici un dram de compasiune. Ar fi fost mai bine să fiu infirm? Poate că dacă

aș fi fost orb, paralytic, ciung, m-aș fi bucurat de puțin respect... Din când în când, bănuiesc că mi se ghicește și lașitatea...

— Ei bine, Augustin, ce propui? Un ucenic tânăr și mândru de ambiție e plin de idei, nu? Sper că nu-ți imaginezi că stagiatura ta la noi e un prilej de odihnă la cald, e deja a treia oară că te prind în flagrant delict.

Philibert Pégard scoate sunete acute, amenințătoare, cu vocea lui de trompetă, fiind convins că n-o să reacționez. Înțeleg ce cursă îmi întinde. O să cad în ea? Ce satisfacție ar fi pe el!

Mă vede că tac și asta începe să-l amuze. De fapt, e decepționat de mine și încântat de persoana lui.

— Mă gândeam să propun niște interviuri...

Tresare, mirat că m-a auzit bolborosind câteva cuvinte.

— Poftim?

— Am putea să stăm de vorbă cu personalități locale, să le cerem părerea despre situația mondială, despre criză, lipsa de siguranță...

— Noi?

— Ziarul.

— Tu?

— De ce nu?

Conștient de curajul meu, am pălit. Directorul îi apostrofează pe jurnaliști.

— Aveți grijă să nu vă pierdeți posturile, dragi prieteni: novicele nostru își propune să-i consulte pe mai-marii acestei lumi. Curând, nu numai că veți munci pe brânci la un cotidian de renume internațional fără nici o legătură cu fițuica de acum, care vă permite să vă plătiți facturile, ci veți primi ajutor de șomaj, fiindcă domnul Augustin Trolliet o să vă înlocuiască pe toți.

Pégard nu face nimănui favoarea de a i se adresa cu „domnul” decât dacă vrea să-și strivească interlocutorul.

— Și pe cine are de gând Suficiența Sa să intervieveze? Pune-ți pe masă carnetul de adrese ca să profităm și noi de rețeaua ta de contacte! Hai, pe cine? Pe papa? Pe regele Lunii? I-ai reînviat tu

pe de Gaulle, pe Gandhi, sau pe Gingis Han? Tu n-ai pus întrebări nimănui cu greutate, rămă nenorocită ce ești!

Mă măsoară încrunțat din cap până-n picioare.

Deschid gura să ripostez, dar buzele nu scot nici un sunet. Încet-încet, încremenesc. Geamul din față îmi arată crud reflexia posturii mele neghioabe. Certurile se petrec mereu în felul ăsta: când încasez insulta, trag aer în piept, îmi țin răsufierea, îmi retrag limba... și replica nu mai vine. Fizicul funcționează cum trebuie; mentalul întârzie. Ca și cum aș avea în mână arcul, dar săgeata mi-ar lipsi.

Plin de nervi, patronul mormăie:

— Hai, ieși pe stradă!

Colegii nu se mai uită la noi. Se cufundă fiecare în treaba lui, unul în fața ecranului, altul asupra unui articol, unui document; au trăit cu toții umiliința străzii și acum le e teamă ca nu cumva, ricoșând, ordinul lui Pégard să-i nimerească și pe ei.

— Sunt nul afară, pe stradă, domnule director.

— Păi ești nul peste tot. Hai, șterge-o afară, pe trotuar! Și adu-ne ce-oi găsi prin fundul rigolei. La adunat de gunoaie o să te pricepi, nu?

Trebuie să fac ce-mi zice. Să mă supun repede, până nu inventează o răzbunare și mai rafinată. Pun mâna pe impermeabil, îmi iau căciula și mănușile de lână, și aș vrea totuși să-i explic de ce mă amortește căldura, de ce am ațipit, de ce în ultimele zile...

Pégard plecase.

Rămân nemișcat, deplorabil, în mijlocul covorului uzat. Între pereți nu răsună decât tăcerea.

Trecând pe lângă birourile colegilor, îi văd cum își apleacă și mai jos capul, cum își strâng coatele, cum se chircesc; se feresc de mine ca și cum aș fi purtătorul unui virus nefast. Poate al ghinionului...

Mă precipit pe coridor, trec pe la toaletă, scot cu greu din vezică câteva picături prea închise la culoare, și pe urmă mă opresc în dreptul chicinei. Acolo ezit. Îmi bate inima. O fi

cineva prin jur? Dac-ar fi la vedere ceva de mâncat, un baton de ciocolată, un biscuit, un colț de pâine, o bomboană... De cât timp n-am pus nimic în gură? Îmi plimb ochii pe etajeră, pe lângă chiuveță: goale. Deschid ușurel ușa frigiderului, unde se ascunde o bere desfăcută. De ce nu? Berea are mai multe calorii decât apa. Deși, pentru starea în care mă aflu eu, cea mai mică picătură de alcool riscă să...

O mână mare plină de inele cuprinde cutia cu bere. Femeia de serviciu își recuperează bunul și își duce berea la gura ei mare, care-i traversează capul lipsit de gât, parcă înșurubat între umeri. Fără să clipească din pleoapele mânjite de un fard albastru cremos, femeia dă pe gât tot lichidul deodată, plescăie, se șterge la gură, scoate un suspin de mulțumire și râgâie...

După spasmul ăsta, își poposește ochii încețoșați asupra mea de parcă m-ar privi din depărtare – eu aflându-mă, de fapt, la cincizeci de centimetri de ea –, schițează un surâs neclar, după care, cu papucii târșâind, ciorapii căzuți și mersul nesigur, își apucă ustensilele și dă pe jos cu mopul. După cum ține coada mopului, am impresia că a fost conceput ca obiect de sprijin, nu ca să facă curat.

Convins că deja m-a uitat, scot cutia de bere din coșul de gunoi unde a aruncat-o și sorb ce-a mai rămas pe fund. Gustul amar al hameiului îmi înviorează limba uscată, gâtlejul mi-e traversat de un val de plăcere. Ah, dacă aș descoperi unde-și ascunde rezervele nesuferita asta de Oum Kalsoum...

Mă uit fix la angajata de la *Demain*. Când mă concentrez asupra unei persoane, îi pătrund adesea secretele. În general, evit astfel de experiențe, fiindcă am aflat prea multe orori, de care m-aș fi lipsit cu ușurință, dar azi sunt atât de înfometat, că nu mai ezit. Ochii mi se agață de ceafa ei adipoasă.

— Unde-ți pitești tu rezerva de bere? îi spune repetitiv creierul meu femeii, examinând-o în detaliu.

Oum Kalsoum îmi rezistă.

Nu-mi parvine nici o informație.

Trupul ei pătrat, pe cât de lat pe atât de înalt, ambalat într-o rochie din jersey imprimat cu nuferi, e ca un bloc indescifrabil. Alcoolul care o umple mă ține la distanță – oricum, e pericolos să te apropii de un recipient plin.

Insist.

Își sprijină bărbia de mânerul mopului, închide ochii, nu mai freacă podeaua și face infime mișcări din șold spre stânga. E cert că a ațipit și dansează în vis. În jurul ei, percep doar muzică, acorduri unduite de vioară, ritmuri de țiteră, percuții înăbușite și câteva cuvinte ezoterice, *Hayart Albi Ma'ak, Fat al-ma'ad...* Cântă, cu siguranță, în sinea ei; melopeea îi ocrotește enigmaticele și o transformă într-un donjon inabordabil.

Oum Kalsoum mă domină. Adevărul e că domină întregul personal, cu toate că ea se găsește pe treapta cea mai de jos a ierarhiei. Dacă face prost curățenia și răspunde neatent la telefon – fiindcă acestea sunt singurele ei sarcini –, Pégard n-o apostrofează niciodată; ea trece cu dispreț pe lângă praful din colțuri, uită să golească coșurile de gunoi, e nemulțumită de poziția ei și face mutre, nu le mulțumește furnizorilor; Pégard tace.

Când am intrat în redacție acum o lună, i-am întrebat imediat pe colegi: cum se face că Oum Kalsoum e privilegiată și scapă de tirania patronului?

„Habar n-avem. Dacă-ți explică ea, vino repede să ne pui la curent.“

Azi, i-aș da și eu o replică identică novicei care mi-ar pune întrebarea mie.

Oum Kalsoum rămâne un mister. Un mister pe care puținele elemente luminoase îl fac și mai opac.

Oum Kalsoum s-a născut băiat și se numea Robert Peeters. Într-o dimineață, la vârsta de patruzeci de ani, pe când juca dame într-o cârciumă din Châtelineau, unde radioul urla asurzitor *Ozkorini – Adu-ți aminte de mine* –, Robert Peeters a înțeles subit că într-o viață anterioară fusese femeie, și nu o femeie oarecare, ci Oum Kalsoum, incomparabila cântăreață arabă, steaua Orientului, privighetoarea din Cairo,

Nemuritoarea, supranumită „a patra piramidă“! Tulburată de această revelație, s-a schimbat de la o zi la alta, și-a pus pantofi cu toc, rochii, turban, pe urmă s-a convertit la islam și s-a lăsat de meseria de dogar. A ales una mai feminină. Nimeni nu știe dacă s-a operat, și nici n-are de gând să verifice, deoarece, în afară de aplombul, îmbrăcămintea și machiajul spectaculoase, nimic nu e feminin la Oum Kalsoum: are o siluetă îndesată, de camionagiu, păr pe brațe, barbă închisă la culoare care spre sfârșitul zilei parcă-i găurește fondul de ten brun-roșcat, burtă de alcoolic și voce de jandarm. Lafouine, roșcovanul care se ocupă la noi cu sportul, ne asigură că Oum și-a păstrat atribuțiile masculine și că nu-și injectează hormoni.

La ziarul *Demain*, Oum Kalsoum domnește. Tronează la recepție în spatele unui birou acaju și fixează pe oricine vine sau iese cu privirea ei inexpresivă, dar imperială. Cel care pătrunde în perimetrul ei se simte obligat s-o salute – adică să schițeze o reverență –, omagiu la care ea nici nu răspunde. Îi cerem orice serviciu cu mult respect, chiar cu o umbră de servilism, pentru că, de altfel, în prezența ei, acel ceva nu mai este datoriei ei, ci devine o favoare pe care ți-o acordă sau nu. Când sună telefonul, îl scrutează dezaprobat și răspunde abia după cincisprezece țârâieli, ca să fie ea sigură că pe intrus îl interesează într-adevăr convorbirea. Nimic n-o tulbură pe Oum Kalsoum.

De vreme ce lumea i se adresează cu *domnule* de îndată ce-i aude rezonanța organului vocal, ea îi corectează invariabil, cu un calm suveran: *doamnă!* Într-o zi, Lafouine îi lansă perfid:

— Nu vă descurajează să-i explicați fiecăruia că sunteți femeie?

— Tot așa era și-n viața mea anterioară.

Unde-și duce ea viața după slujbă? Și cu cine?

În mijlocul culoarului îngust, mă ating ușor de ea în drum spre ieșire. Contactul ăsta o face să tresară și înțepenește stupefiată că o ființă umană se fofilează în lumea visului ei, se uită la mine de sus până jos, încercând pentru a suta oară să afle cine sunt, renunță și își întinde mopul pe linoleum.